

In memoriam Ans Zwart-Van Berkum

22-7-1928 - † 19-2-2009

Op 19 februari 2009 overleed Ans Zwart. Op de crematieplechtigheid van 24 februari in Westgaarde waren ca. 100 mensen aanwezig, voornamelijk buurtbewoners, leden en/of oud-leden van gymnastiekvereniging FDO (Fit Door Oefening) en familieleden. De deelraad Osdorp schitterde door afwezigheid. In enkele toespraken beschreven haar kinderen en kleinkinderen wie ze was, hoe ze had geleefd en wat ze met haar hadden meegemaakt. Tijdens de crematieplechtigheid werden in de zaal dia's vertoond waaruit je kon afleiden hoe intensief ze zich met haar gezin verbonden voelde. Hier een kort portret van een bijzondere vrouw.

'Saaie' jeugd

Ans werd 1928 in Deventer geboren. Ze was de jongste van een groot gezin (drie broers en drie zusters) Vader Wijnand van Berkum had een groothandel. Haar moeder Dymphina deed het huishouden en zorgde mede voor de administratie. Volgens Ans had ze een 'saaie' jeugd, golden er strakke regels in huis en hielden haar ouders, mede vanwege hun eigen drukke bezigheden in de zaak, niet al te veel tijd over om zich met de kinderen bezig te houden.

Traumatische oorlogsjaren

Ans heeft de oorlog zeer van nabij meegemaakt. Ze was er getuige van dat een Joods gezin met vier kinderen boven de zaak van haar vader naar een vernietigingskamp in Duitsland werd afgevoerd waar ze vergast werden. Hun eigen woning werd gevorderd om er vervolgens Duitse soldaten te stationeren, terwijl zij daar woonden. Ans ging regelmatig met haar vriendinnen naar het station om de Joden in de treinen van eten te voorzien. Ze wist niet dat het levensgevaarlijk was. Ze vond het eigenlijk heel normaal.

Het gezin Van Berkum heeft het toen zwaar te verduren gehad. Ans' broer Bernard, piloot bij de luchtmacht, werd enkele malen tijdens vluchten aangeschoten; hij overleefde de oorlog ternauwernood. Toen hij aan het eind van de oorlog thuiskwam had hij dermate zware psychische schade opgelopen dat hij zijn zusje Ans niet meer herkende. Haar broer Wijnand werd naar Duitsland weggevoerd om in een fabriek te werken. Al liftend vluchtte hij terug naar huis, maar had TBC opgelopen waaraan hij kort na de oorlog zou overlijden. Broer Jan raakte zwaargewond bij een gevecht op de Grebbeberg maar herstelde alsnog.

Zelf was Ans diverse malen getuige van inslagen van afgezwaaide V2-wapens in Deventer, ook dichtbij huis. En tijdens een geallieerd bombardement op het station van Deventer aan het eind van de oorlog raakte ze zelf gewond door rondvliegende glassplinters in de woning die zich vlakbij het station bevond. Nadien had ze voortdurend pijn in haar knie. Later kwam een glasscherf alsnog uit haar lichaam.

Prettig wonen in Osdorp

Ans is halverwege de jaren '50 getrouwd met Pieter Zwart. Het echtpaar kreeg vier kinderen. In 1959 verhuisden ze naar de Johann Ammanhof (SuHa-buurt) in Osdorp. Het gezin Zwart heeft hier tientallen jaren prettig gewoond. Haar woning met tuin beschouwde ze als haar 'veilige haven'. Samen met (wijken) Jan Brouwer waren zowel Ans, als haar man Piet actief betrokken bij het opzetten van de buurttuin 'Dovenetel' aan het Johann Ammanhof. Haar dochter Annemarieke was jarenlang secretaris. Zij allen hadden een tuintje waar zij groenten verbouwden. Ans hield zich intensief bezig met haar familie en de sport en volgens haar kinderen stond ze altijd voor hen klaar.

'Gymjuf'

In 1967 werd in Osdorp de gymnastiekvereniging FDO opgericht. Ans Zwart werd om hulp gevraagd. Als vrijwilligster zou ze meer dan 35 jaar het gezicht van de vereniging blijven. Ze was niet alleen bestuurslid maar zelf was ze ook actief betrokken bij de turnsport. Vier avonden per week en de zaterdagmorgen gaf zij trainingen. Zij ging met de turnsters naar wedstrijden en haar turnsters gaven demonstraties. Iedereen had een eigen schrift met de oefeningen die door haar persoonlijk getekend werden, in de vorm van kleine poppetjes. Soms gaf ze kinderen zelfs 'huiswerk' mee. In 2002 stopte ze op haar 73e jaar met lesgeven. Zoon Pieter, die ook van jongs af aan actief is en de jongenstrainingen voor zijn rekening neemt heeft toen het technische werk bij FDO van haar overgenomen. In januari 1989 ontving Ans de Osdorpse onderscheiding. In januari 2003 kreeg zij van de Gymnastiekunie het teken van verdienste in goud uitgereikt en op 24 april 2004 ontving ze uit handen van burgemeester Cohen een koninklijk 'lintje' (lid in de orde van Oranje Nassau).

In actie tegen gedwongen sloop: Beseft u wel wat dit allemaal met mensen doet?

Het aangename wonen in de SuHa-buurt veranderde toen in 2004 de stedelijke vernieuwing toesloeg. 500 degelijk gebouwde portiekwoningen zouden moeten wijken voor de uitbreiding van het winkelcentrum Osdorplein. De corporaties Far West en Eigen Haard hadden plannen ontwikkeld voor eengezinswoningen, maisonnettes, ouderenwoningen (wibo s) en luxe appartementen.

Jan Brouwer en Ans Zwart startten toen een bewonersgroep, die zich actief verzette tegen de sloop van de SuHa-buurt.

Volgens Ans Zwart lieten de corporaties en de deelraad de buurtbewoners in de steek en laptten de corporatiebestuurders de democratische spelregels aan hun laars om de sloop maar te kunnen doordrijven, ook al bleek 70% van de bewoners in de buurt tegen. De corporaties communiceerden niet met de buurtbewoners. Eigen Haard heeft haar bewoners nooit betrokken bij het hele proces. Ans was er woedend over: Er wordt over onze hoofden heen besloten. Mensen zijn jaren lang voor de gek gehouden. We zijn verschrikkelijk bedrogen. Het draait bij de corporaties alleen nog maar om geld. Eén van de meest essentiële basisgevoelens, een veilig thuis, bestaat voor huurders niet meer. Termen als sloop en verkoop hangen bij hen als het zwaard van Damocles boven het hoofd.

Gezondheidsproblemen

In 2007 struikelde Ans Zwart over een opstaande straattegel (die na de aanleg van glasvezelkabel niet goed was teruggeplaatst) en maakte een lelijke val. Zij was lange tijd aan een stoel gekluisterd. Ze moest op het laatst met stokken lopen. Hoewel Ans nooit over de oorlog sprak had zij de laatste periode van haar leven erg veel last van herinneringen aan de oorlog. De puinhopen van gesloopte woningen deden herinneringen aan bombardementen naar boven komen. Aangezien in de oorlog de Duitsers bij hen in de woning ingekwartierd waren zei zij regelmatig: In de oorlog raakten wij ons huis kwijt aan de Duitsers. Nu raak ik mijn huis kwijt aan onze eigen regering.

Nasleep: vernieuwingsplan Osdorpplein e.o. in de ijskast

De portiekwoningen aan het A.W. Grootehof en het Braillehof zijn in 2007 inmiddels gesloopt, maar de andere complexen van de SuHa-buurt staan er begin 2009 nog steeds. Het stadsdeel kon de financiering van het vernieuwingsplan Osdorpplein namelijk niet rond krijgen. Vanwege een exploitatietekort van 2 miljoen euro besloot de deelraad op dinsdag 17 februari uiteindelijk maar om de plannen voor de Mediamarkt (Osdorpplein), een hotel aan de Sloterpas en een nieuwe gracht af te blazen. Consequentie van dit besluit is dat de rest van de SuHa-buurt voorlopig? - niet gesloopt wordt.

Voor Ans Zwart kwam dit belangrijke nieuws overigens net te laat. Twee dagen na het raadsbesluit verscheen een artikel van drs. J. Ligthart over de afloop van de kwestie Osdorpplein-SuHa-buurt in de Westerpost. Op diezelfde dag overleed ze in het VU-ziekenhuis aan de gevolgen van een hersenbloeding.

mr. drs. R.N.A. Bakker, 2-3-2009.

Uit de Westerpost, 4 maart 2009.